

שמש

שיום מאה שמות-עצם

מיכל בירן ונעמה פרידמן

השימוש בשמש

השימוש במבדק מהווה התחייבות שבכל דיווח על ממצאים המבוססים על המבדק (דוח מסכם על מטופל, מאמר מדעי, הצגה בכנס וכו') יצוטט מקור המבדק באופן הבא:

בגוף הטקסט:

טקסט בעברית: מבדק שיום תמונות שמש (בירן ופרידמן, 2004; Biran & Friedmann, 2005)

טקסט באנגלית: Shemesh picture naming test (Biran & Friedmann, 2004, 2005)

ברשימת המקורות:

Biran, M., & Friedmann, N. (2004). SHEMESH: Naming a hundred objects. Tel Aviv: Tel Aviv University.

Biran, M., & Friedmann, N. (2005). From phonological paraphasias to the structure of the phonological output lexicon. *Language and Cognitive Processes*, 20, 589-616.

© כל הזכויות שמורות למיכל בירן ונעמה פרידמן

אין להשתמש, להעתיק, לשכפל, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע או להפיץ מבדק זה או קטעים ממנו בשום צורה ובשום אמצעי אלקטרוני אופטי או מכאני (לרבות צילום, הקלטה, אינטרנט ודואר אלקטרוני) ללא אישור בכתב מבעל הזכויות.

הנחיות העברה לבודקת

הליך ההעברה

- ◆ יש להקליט את הליך העברת האבחון (כולו, גם השיחה הקצרה להסבר על המבדק שלפני המבדק וגם השיחה שאחריה, כששואלים את הנבדק איך היה).
- ◆ ניתן להראות כל תמונה ללא הגבלת זמן, אך יש לשים לב לזמן התגובה של הנבדק ולמשך ההיסוסים.
- ◆ אם הנבדק משיים פריט או חלק ספציפי בתמונה ולא את פריט המטרה (למשל "טוסט" עבור טוסטר) יש לכוון אותו לאובייקט המטרה (לשאל "ומה זה?" תוך הצבעה על הטוסטר עצמו).
- ◆ אם הנבדק אומר שהוא מכיר את המילה אך לא זוכר אותה ומפסיק את החיפוש אחר המילה, יש לשאול אותו מה הוא יודע על האובייקט על מנת לוודא שהוא אכן זיהה אותו וכדי לבדוק איזה מידע יש לו לגביו. אם הוא לא סיפק מידע סמנטי בעצמו כמו הגדרה או תיאור, מומלץ להתחיל בשאלה סמנטית (מה עושים עם זה? לאיזה קבוצה זה שייך), ולאחר מכן לתת רמז פונולוגי. אם סיפק בעצמו הגדרה, אפשר לתת רמז פונולוגי מיד אחרי שאמר שאינו יודע (או אחרי שעבר הרבה זמן). רמז פונולוגי תמיד יהיה פונמה תחילית בלבד (לא הברה), ואם הנבדק לא מצליח, להוסיף כל פעם פונמה בודדת (ת, ח, חצ, חצו, חצוץ, חצוץ...).
- ◆ שימו לב – אל תתנו רמז פונולוגי לפני שהנבדק מיצה את האפשרות שלו לשלוף בעצמו.
- ◆ אם בסיום כל הרימוזים והשאלות, הנבדק לא הצליח לשלוף, אפשר לומר לו את המילה, לפני המעבר לתמונה הבאה. (על מנת למנוע מצב של חיפוש חבוי, שבו הוא ימשיך לחפש את המילה גם לאחר המעבר למילה הבאה). אם הוא אומר שלא הכיר את המילה, לסמן שהמילה לא מוכרת ולהוריד אותה מהסך הכל. (כמובן אם יש הרבה מילים שהוא אומר שאינו מכיר, הדבר עשוי להעיד על קושי בקלט לקסיקאלי, וצריך לבדוק את זה בהמשך).
- ◆ כדי להבחין בין היעדר המילה בלקסיקון לבין בעיית שליפה, יש לחזור בסוף האבחון לפריטים שהתגובה עליהם היתה "לא יודע", ולשאל את הנבדק מה משמעות המילה (מבלי להראות שוב את התמונה). למשל: "אתה יודע מה זה עוגן?". אם הנבדק אומר שאינו יודע ואינו מכיר את המילה יש להוריד את הפריט מסה"כ הפריטים שהוצגו לשיום, ולא להחשיב זאת כטעות שיום. אם הנבדק שלף את המילה בשלב כלשהו, למשל אם הוא טעה בשיום ואח"כ תיקן את עצמו, או אם שלף את המילה בעקבות רמז, אין צורך לחזור ולשאל בסוף על משמעות המילה.
- ◆ אם הנבדק מתקשה וההעברה אורכת זמן רב, ניתן לפצל את העברת המבדק ל- 2-3 מפגשים סמוכים.

כתיבה בטופס הצייון במהלך ההעברה

- ◆ יש לרשום במדויק את כל תגובותיו של הנבדק על טופס הצייון. טיפ: בזמן ההעברה מומלץ לכתוב רק את הטעויות וההיסוסים (כלומר לא את התגובות הנכונות), כדי להספיק לכתוב הכל.
- ◆ אם הנבדק טעה ותיקן, אמר נכון ואז שינה לטעות, ואפילו אם הוא אמר רק פונמה ראשונה שגויה ואז אמר נכון, כתבו זאת בטופס, זה מעיד על קושי.
- ◆ אם הנבדק היסס, כתבו זאת בטופס. אמצו לכם שיטה לכתיבה של היסוס קצר ושל היסוס ארוך (אני למשל כותבת את האות *l* באנגלית, בשביל *latency* להיסוס קצר ואז ככל שההיסוס מתמשך, אני מוסיפה *llll*).

- ◆ אם נתתם לנבדק רמזים או נשאלו שאלות מכוונות במהלך השיום יש לציין זאת על טופס הצינון. למשל, אם נתתם רמז פונולוגי של פונמה פותחת, הנבדק לא הצליח, הוספתן עוד פונמה ולא הצליח, ואז הוספתן עוד פונמה והוא הצליח, כתבו זאת כך: (ת) X, (ת) X, (תצ) 1. כתבו את מה שאתן אמרתן או שאלתן בתוך סוגריים, ואת תשובת הנבדק מחוץ לסוגריים. למשל: (מה עושים עם זה?) מנגנים. לא זוכר איך קוראים לזה. (ח) חצצוריה!
- ◆ שימו לב אם הנבדק מנסה לכתוב לעצמו את המילה עם האצבע (למשל על השולחן). לעיתים לנבדקים שלא מצליחים למצוא את הייצוג הפונולוגי של המילה יש גישה לייצוג האורתוגרפי שלה. נסו להבין מה הם כתבו או תנו להם כלי כתיבה ודף. כתבו בדף הצינון שהוא ניסה לכתוב על השולחן, ואם הצלחתם להבין מה הוא כתב – כתבו מה הוא כתב. אם ההקלטה היתה הקלטת אודיו זה יהיה החיווי היחיד שיהיה לכם שהנבדק ניסה לכתוב את המילה.
- ◆ שימו לב גם אם הנבדק עושה ג'יסטה מתאימה למילה שהוא אינו מצליח לשלוח. כתבו בדף הצינון מה היתה הג'יסטה ואם היא היתה מתאימה. אם ההקלטה היתה הקלטת אודיו זה יהיה החיווי היחיד שיהיה לכם שהנבדק עשה ג'יסטה ואיזו ג'יסטה זו היתה.

הנחיות ציינון

- ◆ התגובות הנכונות הן סך התגובות הנכונות המיידיות של הנבדק. אחוז התגובות הנכונות מחושב מתוך סה"כ הפריטים שהועברו (100 במקרה של שמש) פחות המילים שהנבדק אינו מכיר כלל.
- ◆ תגובות לא נכונות כוללות: תגובות לאחר היסוס ממושך, טעויות, תגובות לא יודע, הגדרות, ג'סטות.
- ◆ שיום נכון לאחר מתן רמז או הכוונה לא ייספר כשיום תקין.
- ◆ שיום נכון לאחר היסוס ארוך לא ייספר כשיום תקין. היסוס ארוך הוא היסוס שנמשך כחמש שניות ומעלה. (מומלץ לציין באופן ברור במהלך האבחון האם ההיסוס היה ארוך ו/או להיעזר בהקלטה).
- ◆ במקרים שבהם הנבדק נותן מספר תגובות אפשריות ולא יודע איזו מביניהן נכונה, למשל: *מגרפה-זה או מגרפה או מעדר*, יש להחשיב זאת כטעות.
- ◆ במקרים שבהם הנבדק שיים נכון ואח"כ אמר טעות, התגובה תיחשב כטעות.
- ◆ החלפות המילים: *כד-קנקן*; *טוסטר-מצנס-מקלה*; *חרב-פגיון*; *ינשוף-תנשמת-אוח-כוס*; *רדיו-טרנזיסטור-טייפ-רדיוטייפ*; *מנורה-אהיל*; *צפרדע-קרפדה-אילנית*; *סירה-מפרשית*; *חגורה-קולר*; *שרשרת-ענק*, תיחשבה כתגובות נכונות.
- ◆ שיום הכולל את מילת המטרה עם תוספת נכונה כלשהי, כגון: *פסנתר-פסנתר כנף*; *סלט-סלט ירקות*; *קערת סלט*; *רגל-כף רגל*; *מנורה-מנורת לילה*; *מנורת שולחן*, ייחשב כתגובה נכונה.
- ◆ מקרים של שיום תמונת יחיד כרבים ולהיפך (למשל: *עינב במקום ענבים*, *גרניים במקום גרב*) יש לספור כתגובה נכונה בחישוב הכללי אבל לציין טעות רבים.

ניתוח סוגי טעויות

- ♦ אם הנבדק עשה יותר מטעות אחת למילת מטרה, למשל: **גירפה-סוס.. זברה..**, יש לספור כל אחת מהטעויות בנפרד. במקרה זה – שתי פרפזיות סמנטיות. לכן, סה"כ הטעויות מהסוגים השונים אינו בהכרח שווה לסה"כ הפריטים שהנבדק טעה בשיומם, אלא יכול להיות גבוה יותר. חישוב זה מאפשר לבחון באופן יחסי את סוגי הטעויות השונים של הנבדק ולבחן לפי זה את מיקום הליקוי.
- ♦ החלפות המילים הבאות: **גופיה-חולצה**; **שמלה-חצאית**; **סירה-אניה**, תחשבנה כטעויות שיום. אך אם אלה הטעויות היחידות שהנבדק עשה, לא ניתן להסיק מכך על קיומה של הפרעת שיום.
- ♦ אם ישנן טעויות רבות בשיום מומלץ לערוך ניתוח מפורט של אפיוני הטעויות – האפקטים המשפיעים על השיום.

סוגי טעויות:

היס	היסוס ארוך	היסוס של 5 שניות ומעלה
סמ	טעות סמנטית	טעות סמנטית בתוך קטגוריה (החלפה במילה אחרת קשורה סמנטית: ג'ירפה - זברה) או אסוציאטיבית (לא בקטגוריה, מילה אחרת קשורה סמנטית: מטריה - גשם)
הג	הגדרה	הגדרה או מעקף (מתן הגדרה מלאה למילת המטרה: שרשרת-תכשיט, עונדים על הצואר) או הגדרה חלקית (שרשרת - על הצואר)
על	קטגורית על	שיום קטגורית על (שמלה- בגד) (זוהי קטגוריה נפרדת כי לא ברור אם זו טעות סמנטית או הגדרה)
סמל	סמנטית שנשללה	שלילת תגובה קרובה סמנטית לא מתאימה (מזלג - לא סכין..)
גס	ג'סטה	ג'סטה מתאימה (גיטרה - תנועת פריטה)
פונ	טעות פונולוגית	טעות פונולוגית (החלפה במילת תפל קשורה פונולוגית: ברז-בלז) שיכולים (ברז-זבר)
פור	פורמלית	טעות פורמלית (סוג של טעות פונולוגית: החלפה במילה קיימת קשורה פונולוגית: צדף- צדק)
ערב	טעות מעורבת	טעות מעורבת - החלפה במילה קשורה סמנטית וגם פונולוגית
רבד	טעות מרובדת	טעות מרובדת – טעות סמנטית שעליה מורכבת טעות פונולוגית (ג'ירפה- <זַבֵּלָה)
התכ	טעות התכה	טעות התכה – התכה של שתי מילים (חולצאית)
ויז	טעות ויזואלית	טעות ויזואלית (שיום של פריט דומה ויזואלית לפריט המטרה ולא קשור סמנטית מגרפה – מזלג)
שפ	שפה אחרת	שיום בשפה אחרת
רב	רבים	הפקת יחיד במקום רבים או רבים במקום יחיד של מילת המטרה (למשל גרב – גרביים)
מור	טעות מורפולוגית	שינוי מורפולוגי של מילת המטרה (למשל מזרקה - מזרק)
לא	לא יודע	תגובת לא יודע ("לא יודע", "נו, איך קוראים לזה")
לק	לא קשורה	החלפה במילה אחרת לא קשורה לא סמנטית ולא פונולוגית שאינה שבשוב (שמש-ארגז)
גיש	גישוש	גישוש (מפתח - מ.. מר.. מפ..) - נאמנים (רק עיצורים מהמטרה) / לא נאמנים (כולל עיצורים שאינם במילת המטרה)
נא	נאולוגיזם	ניאולוגיזם (החלפה במילת תפל לא קשורה פונולוגית: שמש - נרפח)
שב	שבשוב	שבשוב (פרסברציה - חזרה על תגובה קודמת או על גירוי קודם)
רפל	רמז פונולוגי לא עוזר	
רפע	רמז פונולוגי עוזר	
קב	קביל	

שמש - שיום מאה שמות-עצם

נתוני ביצוע של קבוצות ביקורת לפי גיל

ביצועי ילדים ללא ליקוי שפתי בשמש - לפי גיל

גיל	ממוצע %	ס"ת	מספר נבדקים	ציון מינימלי תקין %
3:0-4:0	62.4	11	38	44
4:0-5:0	80.2	4.7	28	73
5:0-6:0	87.7	5.2	36	79
6:0-7:0	90.1	5.4	26	81
7:0-8:0	92.8	4.7	44	85
8:0-9:0	94.3	4.4	39	87
9:0-10:0	95.5	2.3	31	92
10:0-11:0	94.5	2.6	34	91
11:0-17:0	94.5	2.4	41	91

ביצועי מבוגרים ללא ליקוי שפתי בשמש - לפי גיל

גיל	ממוצע %	ס"ת	מספר נבדקים	ציון מינימלי תקין %
20 עד 30	99.1	1.6	86	97
30 עד 40	98.1	1.7	21	96
40 עד 50	98.6	1.6	19	96
50 עד 60	96.6	2.3	20	93
60 עד 70	95.4	3.8	79	90
70 עד 80	95.0	4.1	99	89
80 עד 85	89.7	5.8	17	80
85 עד 90	87.5	9.9	15	70

** ציון מינימלי תקין - הציון הנמוך ביותר שאינו שונה במובהק מהממוצע (עפ"י מבחן Crawford & Howell, 1998 להשוואת ביצועי נבדק בודד לממוצע קבוצתי).
כל ציון נמוך ממנו הוא נמוך במובהק מקבוצת הביקורת.

שם הנבדק _____ גיל _____ תאריך _____ הקלטה _____ סה"כ שיום נכון מידי: _____

דף ציינון שמש : שיום מאה שמות-עצם

תגובה	מילת המטרה
	1. כד
	2. מנעול
	3. פסנתר
	4. קומקום
	5. צדפים
	6. מגהץ
	7. רימון
	8. צעיף
	9. וילון
	10. גרזן
	11. שוקולד
	12. אוזן
	13. מצלמה
	14. טוסטר
	15. דובדבן
	16. משאית
	17. גופיה
	18. סלט
	19. מפתח
	20. רמזור
	21. מגפיים
	22. חרב
	23. פנס
	24. ינשוף

השימוש במבדק זה מותנה בכך שבכל דיווח על ממצאים המבוססים על המבדק (דוח מסכם, מאמר מדעי, הצגה בכנס וכו') יצוטט מקור המבדק באופן הבא:
 בגוף הטקסט: מבדק שמש (בירן ופרידמן, 2004; Biran & Friedmann, 2005).
 ברשימת המקורות:
 בירן, מ., ופרידמן, נ. (2004). שמש: שיום מאה שמות עצם. אוניברסיטת תל-אביב.
 Biran, M., & Friedmann, N. (2005). From phonological paraphasias to the structure of the phonological output lexicon. *Language and Cognitive Processes*, 20, 589-616.

תגובה	מילת המטרה
	25. גרב
	26. צנצנת
	27. נדנדה
	28. גיטרה
	29. שמש
	30. טנק
	31. ארנק
	32. ביצה
	33. סכין
	34. משקפיים
	35. גדר
	36. חצוצרה
	37. רגל
	38. מספריים
	39. כפפה
	40. דב
	41. עפיפון
	42. רדיו
	43. צלחת
	44. לימון
	45. בית
	46. סולם
	47. מחבת
	48. עוגן
	49. פטריה
	50. מסור

מילת המטרה	תגובה
51. גפרור	
52. מערוך	
53. אנוס	
54. תרנגולת	
55. פעמון	
56. מצית	
57. לשון	
58. מגרפה	
59. כיבשה	
60. מנורה	
61. חציל	
62. מזלג	
63. צפרדע	
64. כובע	
65. גמל	
66. שמלה	
67. תנור	
68. לב	
69. ציפור	
70. סירה	
71. קנגורו	
72. מברג	
73. סרגל	
74. פרפר	
75. תפוז	
76. מטריה	

שם הנבדק _____ גיל _____ תאריך _____ הקלטה _____

מילת המטרה	תגובה
77. עיפרון	
78. מזוודה	
79. ליצן	
80. קיפוד	
81. תוף	
82. מחשב	
83. פינגוין	
84. עלה	
85. מטאטא	
86. אופנוע	
87. פיל	
88. חגורה	
89. טבעת	
90. ענבים	
91. מחט	
92. ברז	
93. משרוקית	
94. הגה	
95. שרשרת	
96. נחש	
97. ארטיק	
98. קסדה	
99. קשת	
100. ג'ירפה	

סה"כ תגובות נכונות מיידיות: _____

קב	רפע	רפל	שב	נא	גיש	לק	לא	מור	רב	שפ	ויז	התכ	רבד	ערב	פור	פונ	גס	סמל	על	הג	סמ	היס

